DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.43546>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 13.05.2020
Kabul Tarihi: 05.07.2020
On-line Yayın: 31.08.2020

ArticleType: Research article
Submitted: 13.05.2020
Accepted: 05.07.2020
Published Online: 31.08.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Duran, M. (2020). Okul Öncesi Dönem Velilerinin Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri. *Journal of History School*, 47, 2485-2507.

OKUL ÖNCESİ DÖNEM VELİLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ¹

Munise DURAN²

Öz

Okul öncesi dönem velilerinin okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan değerler eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından belirlenmeye çalışıldığı bu araştırma nitel araştırma desenlerinden bir durum çalışmasıdır. Çalışmada veri toplamak amacıyla Malatya ili Battalgazi ilçesinde bulunan anaokullarındaki 52 veli ile görüşülmüş ve değerler eğitime yönelik görüşlerini toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulmuş yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre alt sosyo-ekonomik bölgedeki veliler değerler eğitimi kavramını genellikle duymamışlardır. Çocuklarında olmasını istedikleri değerlerin başında yardımlaşma ve sorumluluk değeri gelmektedir. Orta ve üst sosyo-ekonomik bölgedeki veliler ise çocuklarının saygı değerini kazanmasını istemişlerdir. Velilerin bu konuda okuldan beklentileri şu şekilde belirlenmiştir; değerler eğitimi sürecine kendilerinin de dâhil edilmesi, sokaklardaki argo, küfür konuşmalarının önlenmesi ve madde bağımlılığına karşı okulun çocuklarını koruyucu, yönlendirici, eğitici ve ailelere yardımcı olmaları yönündedir. Ailelerin çocuklarının değer edinimine yönelik yaptıkları ise çocuklara rol model olma ve nasihat etme yönündedir. Veliler değerlerin ediniminde etki eden çevresel faktörleri; aile ortamı, sokaklar, akran grupları, televizyon ve internet olarak belirlemişlerdir. Bu faktörlerin olumsuz yönlerine karşılık aldıkları önlemler ise çocukların sınırlı sürede ve birinin gözetiminde sokağa çıkması, televizyon ve interneti belirli sürelerde ve belirli programları izlemesi ve kullanması olarak belirlenmiştir.

¹ Bu çalışmanın bir kısmı İnönü Üniversitesi BAP Birimi tarafından desteklenen INCSOS 2018 Al-Quds- kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı, munise.durdu@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0001-8912-2669

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değerler Eğitimi, Okul Öncesi Eğitimde Değerler, Okul Öncesi Velileri

Views of Preschool Parents to the Values Education

Abstract

The purpose of this study is to determine the expectations and views of preschool parents on values education. The design of the research is a case study that is one of the qualitative research methods. In order to collect data, 52 parents in the kindergartens of Battalgazi district of Malatya province were interviewed to collect data and a structured interview form created by the researcher was used to collect their views on values education. Descriptive analysis method was used to analyze the data. According to the results obtained from the research, parents in the lower socio-economic region did not generally hear the concept of values education. Cooperation and responsibility are the primary values that they want their children to have. Parents in the middle and upper socio-economic regions wanted their children to gain respect. Parents' expectations at school are as follows; their own involvement in the values education process, preventing slang and swearing speeches on the streets taking preventive, protective, educational measures for school children against drug addiction and helping families in this regard. What families do for their children's value acquisition is to be a role model and advice to children. Parents identified the environmental factors affecting the acquisition of values as family environment, streets, peer groups, television and the Internet. The precautions taken against the negative aspects of these factors were determined as time restriction, allowing their children to go out in a limited time under the going out to the streets in a limited time and under the supervision of someone, letting them watch television and use the Internet for certain periods and certain programs.

Keywords: Values, Values Education, Values in Preschool Education, Preschool Parents

GİRİŞ

İnsanoğlu gözlerini hayatına yön veren birtakım değerlerin içinde açar. Değerler insan yaşamına yön veren önem dereceleri yere ve zamana göre değişebilen arzulanan amaçlardır (Schwartz, 1992). Bireyler hayatlarındaki hemen hemen her durumu bu amaçlar doğrultusunda algılar ve hayatlarına öyle yön verirler. Değerler toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren en önemli ölçütlerdir (Özensel, 2003).

Değerleri inançlar olarak tanımlayan Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000), bireyin amaçları ve bu amaçlara ulaşmada etkili olan davranış biçimleri ile ilişkilendirirler. Örneğin yardımseverlik değeri, doğruluk değeri gibi. Schwartz ve Bilsky'e (1987) göre değerler şu özellikleri içerir;

Okul Öncesi Dönem Velilerinin Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri

- Arzulanan amaç ifadeleri ya da davranışları,
- Kavram ya da inançları,
- Belirli durumların üzerinde ya da dışında olmaları,
- Olayların ve davranışların seçimine öncülük etmeleri,
- Göreceli olarak sahip oldukları önem derecelerini içerirler.

Toplumda var olan değerler insan yaşamının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Değerler insanların kendileri de dâhil olmak üzere diğer insanları ve olayları değerlendirmek, davranışlarını seçmek ve bu davranışları meşru hale getirmek için kullandıkları ölçütlerdir (Schwart, 1992). Toplumsal anlamda değerler toplum tarafından en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen genellenmiş davranış kalıplarıdır (Kaymakcan, 2014). Toplumlar kendilerinde var olan değerler aracılığıyla insanların bazı davranışlarını takdirle karşılarken bazı davranışlarını da tenkit ederler. İnsan sahip olduğu değerler yardımıyla insanları, nesneleri, fikirleri, durumları ve eylemleri iyi-kötü, değerli-değersiz olarak yargılar (Yazıcı, 2007). Bu bağlamda değerler ahlaki davranış konusunda bir kimsenin diğer bir kişinin istek ve niyetlerini, insanlara ait niteliklerini değerlendirirken başvurduğu bir ölçüttür (Güngör, 2000). Sevgi, saygı, cesaret, sadakat, dostluk, nezaket değerleri toplumda önem verilen değerlerdendir. Bu değerlere uygun davranan insanlar da toplum gözünde değerlidir (Dökmen, 2005).

Genellikle değerler dini, siyasal, ekonomik açıdan ayrılır. Alport ve Vernon (1931) değerleri; bilimsel, ekonomik, siyasi, sosyal ve dini olmak üzere beş kategoride incelemişlerdir. Güngör (2000) ise değerleri, estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal ve dini olmak üzere altı grupta kategorize etmiştir. Toplumda var olan temel değerler üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar ahlaki bilgi, ahlaki hisler ve ahlaki davranışlardır (Balat ve Dağal, 2009).

Sosyal değerlerin bazı işlevleri vardır. Fichter (1990) bu işlevleri şu şekilde belirlemiştir;

- Değerler bireylerin ilgilerini istenilir ve yararlı olarak görülen maddi nesneler üzerinde yoğunlaştırır,
- Toplumdaki ideal olan düşünce ve davranış yollarına değerler yol gösterir,
- Değerler bireylerin ve birlikteliklerin sosyal değerlerinin yargılanarak bir karar verilmesinde birer ölçüt olarak kullanılır,
- Değerler, bireylerin sosyal rolleri seçmesine yardım eder. Bireylerde ilgi oluşturur ve cesaret verirler,

- Değerler bireyler arasında ve toplum arasında dayanışma aracı olarak da kullanılır,
- Değerler, bireylerin davranışları üzerinde sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri toplumun örf ve adetlerine uymaya yönlendirir, iyi, güzel şeyler yapmak için bireyleri cesaretlendirir.

Toplumsal kültürün oluşumunda bireylerin sahip olduğu değer yargılarının toplumsal hayata uyum kurabilmesi için, çocuğun kişiliğinin gelişimi için toplumda var olan ilkelerin, norm ve kuralların toplumsal yargıların, gelenek göreneklerin, adet ve törelerin, toplum için önemli olan olay ve ilişkilerin çocuklara aktarılması gerekir (Kızılçelik, Erjem, 1994; Yazıcı, 2006). Lickon'a (1992) göre değer eğitimi aile, din kurumları ve okullarda etkileşim halinde verilmektedir. Böylece nesilden nesile değerlerin aktarımı gerçekleşmektedir.

Okul öncesi eğitim çocuğun doğumundan temel eğitime kadar olan dönemde çocukları bilişsel, dil, fiziksel, sosyal ve duygusal alandaki gelişimlerini en üst düzeye çıkarmak için ailelerde ve kurumlarda verilen eğitimidir. Okul öncesi eğitimde 19. Milli Eğitim Şurasındaki alınan kararlardan biri de okul öncesi öğretim programlarında değerler eğitiminin yer almasıdır (TTK, 2014). Bu sayede çocuk kendi potansiyelini gerçekleştirmesi ve toplumun üretken bir ferdi olabilmesi imkânına kavuşur.

Fakat okullardaki öğretimden daha önce çocuk bu değerler ile gözünü dünyaya açtığı yer olan ailesinde tanışmaktadır. Böylelikle çocuklar, değerlerle bezenmiş ve benimsenmiş bir ailenin içinde yaşama uyum kurma serüvenine başlamaktadırlar. Çocuğun ilk olarak anne ile kurmuş olduğu ilişki onun yaşamının sonraki dönemlerinde kuracağı ilişkilerin ve etkileşimlerin temelini oluşturur. Erikson'a (1984) göre çocuğun yaşamın ilk bir yılı içindeki anne ve bebeği arasındaki etkileşim onun temel güven duygusunun oluşumu için ilk yaşam tecrübeleridir. Anne tarafından karşılanan fiziksel ve duygusal ihtiyaçları bebekte ilk güven duygusunun temellerini oluşturmaktadır. Annenin bebeğini ağladığında kucaklaması, bebeğinin rahatsızlığını gidermek için onu sakinleştirmesi; karnını doyurması, altını temizlemesi, ya da tenini okşayarak rahatlatması ona güvende olduğu mesajını vermektedir. Böylelikle çocuk insanlara güven duymayı, sevmeyi, bağlanmayı öğrenmektedir. Erikson bebeğin yaşamın ilk yıllarında güven duygusunu geliştiremezse bunun zıddı olan güvensizlik duygusunu benliğinde oluşturacağını söyler, bu durumda da çocuğun çözemediği güven çatışmasının ileriki yaşam dönemlerinde problem olarak karşısına çıkacağını belirtir. Güven duygusunun hayatta kazanılması gereken en temel duygu olduğunu belirtir (Üstün & Şar, 1984; Senemoğlu, 2010; Şahin, 2010; Gürses & Kılavuz, 2011).

Ebeveyn ve çocuk arasındaki güvene dayalı başlayan sevgi ve bağlılık ona ilerleyen yıllarda hayatına rehberlik edecek ahlaki çerçevenin oluşmasında temel teşkil etmektedir. Aile ortamı çocuğun hayatının büyük bir bölümünün geçtiği temel davranışları öğrendiği yerdir ve bu davranışlar onun ileri yaşamında kendini göstermektedir. Bu nedenle, anne babanın sergilediği davranışlara çok dikkat etmesi gerekmektedir çünkü çocuk bu davranışları rol ve model almaktadır. Bu durum çocuğun yaşamında olumlu ya da olumsuz etkiler olarak ortaya çıkmaktadır (İnal, 2006).

Ailelerin çocuğun gelişimindeki görevleri; çocuğun bakımını sağlamak, çocuğa sevgi ve ilgi göstermek, ihtiyaçlarını karşılamak, sağlıklı bir birey olarak davranmasını sağlamak, ona uygun rol ve model olmak, demokratik ebeveyn tutumunu sergileyebilmek ve çocuğun eğitim sürecine katılarak onu desteklemek olarak sıralanabilir (Balat ve Dağal, 2009).

Berkowitz (2002), değerler eğitimi akımlarından biri olan karakter eğitiminde ailenin etkisinin büyük olduğunu belirtmektedir. Karakter eğitimi her demokratik ve özgür toplum için bir zorunluluktur (Lickona, 1992).

İnal'ın (2006) aktardığına göre Bilen (2004) ailenin çocuğa değer aktarmadaki rolünü şu şekilde tanımlamıştır; çocuğun hayata ilişkin ilk temel değerleri edinebilmesine yardım etme, insanlarla uyum içinde yaşayabilmenin yollarını gösterme, güven duygusu ve olumlu benlik algısı kazanabilmesine olanak tanıma, ailenin ve kendi ailesinin, toplumun devamını sağlayacak kültürel ve sosyal değerleri gelecek nesillere aktarmadaki rolünü fark edebilmesine imkân vermek olarak belirtmiştir (Akt. İnal, 2006).

Ailenin değerlerin ediniminde rol model olurken demokratik bir tutum sergileyebilmesi, çocuğun eğitime katılması bu süreci daha kalıcı ve istendik yapmaktadır. Bu bağlamda aile katılımı diğer becerilerin gelişiminde olduğu gibi değerlerin ediniminde de oldukça önemlidir. Aile katılımı, ebeveynlerin ve ailedeki diğer bireylerin eğitimci ile iletişime girerek çocuğun öğrenmelerini ve gelişimini en üst düzeye çıkarmak için eğitim öğretim sürecine dahil olmalarıdır (Little, 1998; Epstein, 2002; Morrison, 2003; Tezel Şahin ve Ünver, 2005). Bu bağlamda değerler eğitiminde ailenin bu eğitime katılımı sınıf içi etkinlikler, haber mektupları, toplantılar, seminerler, ev ziyaretleri, okulda ebeveyn köşeleri oluşturma gibi etkinliklerle gerçekleştirilebilir (Temel, Aksoy & Kurtulmuş, 2010).

Okul öncesi dönem gelişimin en hızlı olduğu dönemlerden biridir. Beyin gelişimi diğer gelişim alanları olan bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimi için güçlü bir temel oluşturur. Bu nedenle çocuklar yaşamın ilk altı

yılında çok hızlı bir şekilde büyürler. Beynin bu dönemdeki gelişimi çok hızlı olduğu için çevresel faktörlerden de çokça etkilenmektedir (MEB, 2013).

Tüm bunların ışığında değerlerin ediniminde ailenin rolü ve etkisi, okul öncesi dönemin özel yapısı yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle okullardaki değerler eğitimi programlarının ve eğitim amaçlarının başarıya ulaşabilmesi için değer ediniminde saç ayağından biri olan ailelerin değerlere yönelik görüşlerini belirlemek yerinde olacaktır. Böylelikle okulun ve ebevenylerin etkileşim halinde olarak birbirlerinin beklentileri doğrultusunda daha etkili eğitim planlarının yapılabileceği öngörülmektedir. Bu çalışmanın bu yönüyle eğitimcilere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanmakta olan değerler eğitimi konusunda velilerin tutumlarını ve beklentilerini belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Aileler değer kavramını nasıl tanımlamaktadır?
2. Aileler çocuklarının hangi değerleri kazanmasını istemektedirler?
 - Değerlerin kazanımı bölgelere göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ailelere göre okul öncesi eğitimde hangi değerler çocuklara kazandırılmalıdır?
4. Anaokullarında değerler eğitimi ile ilgili ne gibi etkinlikler yapılmaktadır?
 - Bölgelere göre okullarda yapılan değerler eğitimi etkinlikleri farklılaşmakta mıdır?
 - Aileler okullarda ne gibi etkinliklerin yapılmasını istemektedirler?
5. Aileler değerlerin kazanımı için neler yapmaktadırlar?
6. Ailelere göre çocuklarının değer ediniminde hangi faktörler etkilidir?
 - Aileler bu faktörleri kontrol altında tutmak içine ne gibi önlemler almaktadırlar?

YÖNTEM

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışmasıdır. Nitel durum çalışmaları bir sistemin, bir yapının derinlemesine betimlenmesidir (Merriam, 2009). Durum çalışmaları gerçekte ortamda neler olduğuna bakma,

sistematiik bir biçimde verileri toplama, analiz etme ve sonuçları ortaya koyma biçimidir. Araştırma sonunda ortaya çıkan durumda ise incelenen olayın neden o şekilde olduğunu ve gelecek araştırmalarda daha detaylı olarak nelerin incelenmesi gerektiği anlaşılmaktadır (Davey, 2009). Bu bağlamda bu çalışmanın amacı olan velilerin değerler eğitimine yönelik var olan görüşlerini belirlemede kullanılacak en uygun yöntem durum çalışması yönemi olmuştur.

Çalışma Grubu

Bu araştırma Malatya ili Battalgazi merkez ilçesindeki alt, orta ve üst sosyo-ekonomik bölgede bulunan tüm okulların velilerinden elde edilmiştir. İlçedeki tüm okullar bulundukları sosyo-ekonomik konuma göre bölgelere ayrılmış ve bu okulların yöneticileri ile görüşülmüş, velilere araştırma duyurulmuş ve katılmak isteyen veliler ile araştırmacı belirlenen gün ve saatte toplanmışlardır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya toplam 52 veli katılmıştır. Araştırmaya katılan velilere çalışmanın amacı ve görüşmede kayıt tutulacağı belirtilmiş ve izinler alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmadan elde edilen veriler araştırmacı tarafından oluşturulmuş yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular okul öncesi eğitimi, sınıf öğretmenliği ve eğitim programları alanında uzman 4 akademisyenin görüşüne sunulmuş sorularda mutabık kalınarak nihai sonuç verilmiştir. Görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım velilerin demografik bilgilerinin yer aldığı bölümdür. İkinci bölüm ise değerlere yönelik soruların yer aldığı bölümdür. Görüşmeler sohbet ortamında okulun boş bir odasında görüşmeci ve veli ile birlikte rahat bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler gönüllük esasına dayalı olarak velilerin izinleri doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve görüşmeci yer yer notlarda tutmuştur. Bazen görüşme esnasında ortaya çıkan sonda sorularda yer almıştır. Bu sorular neden, ne gibi sorunlarla karşılaşıyorsunuz, bu sorunları çözmek için hangi çözüm yollarına başvuruyorsunuz gibi sorulardır.

Verilerin Analizi

Elde edilen verileri analiz etmek için betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmalarında genellikle tercih edilen bir yöntem olan betimsel analizde yapılandırılmış veya açık uçlu sorularla yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen verilerin analizinde çapraz durum analizi yapılır. Betimsel, sistematiik veri analizinde ise bu iki analiz yöntemi veri analizi ile birleştirilir. Görüşmelerden elde edilen veriler kodlama sistemi ile sayısal verilere dönüştürülür ve analizi yapılır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşur (Altunışık,

Çoşkun, Yıldırım, Bayraktaroğlu, 2010). Bu aşamalara göre yapılanlar şu şekildedir;

Betimsel analiz için bir çerçeve oluşturma, bu araştırmada toplanan veriler ses kayıtları ve araştırmacının tuttuğu notlar şeklindedir. Bu nedenle araştırmacı öncelikle öğretmenlerle yapılan görüşmeleri olduğu gibi bilgisayar ortamında yeni bir forma dökerek araştırma soruları doğrultusunda verilerin altında toplanacağı temaları belirlemiştir. Bu çerçevede 6 tane tema belirlenmiştir.

Tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, veriler temalara göre düzenlenerek alt temaları oluşturulmuş ve düzenlenmiştir. Örneğin velilerin çocuklarının edinmesini istedikleri değerler temasının 12 tane alt teması belirlenmiştir. Bu aşamada düzenlenen veriler iki uzman kişiye daha okutulmuş ve onların da verileri kavramsal çerçeveye göre yerleştirmeleri istenmiştir. Uzmanlar da araştırmacı ile aynı fikirde olmuşlardır.

Bulguların tanımlanması, araştırma raporunda temalar ve alt temalara göre düzenlenen veriler tanımlanarak katılımcıların görüşlerine sık sık doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. . Bu araştırmada bulgular tanımlanırken hangi velinin görüşüne yer verildiğini belirtmek için her veliye bir kod verilerek onun görüşü (V.1) koduyla tırnak içinde italik yazıyla verilmiştir.

Bulguların yorumlanması; verilerin yorumlanması ve raporlanması elde edilen bulguların betimlenmesinin ardından doğal genellemelerle yapılmıştır (Stake, 1995).

Geçerlilik ve güvenirlik için Miles ve Huberman'ın (1994) belirlediği ölçütler esas alınmıştır bu doğrultuda iç geçerliği sağlamada öncelikle temalara yönelik bulgular tanımlanmış ve daha sonra kendi içinde tutarlı olup olmadığı farklı araştırmacıların görüşleri dikkate alınarak test edilmiştir. Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) hesaplaması sonucunda araştırmanın güvenirliği % 80 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak yapılan tahminler ve genellemeler verilerle tutarlı bulunmuştur. Dış geçerliği sağlamak için araştırmanın yöntemi, ortam ve süreçler ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Örneklem grubu genellemeye izin verecek ölçüde yeterlidir. Araştırmadan elde edilen bulgular kapsamlı ve diğer araştırmalarla ilişkilendirilmiştir. Sonuçlar ve tartışmalar bölümünde başka araştırmalar için test edilebilecek gerekli açıklamalara yer vermiştir.

BULGULAR ve YORUM**Tablo 1**
Velilerin Demografik Bilgileri

Sosyo-ekonomik Bölge				Eğitim Durumu				
		Alt SEB	Orta SEB	Üst SEB	Okuma yazma bilmeyen	İlkokul	Lise	Üniversite
Cinsiyet		23	14	15	7	18	12	15
Kadın	Erkek		Alt SEB		7	11	5	-
43	9		Orta SEB		-	7	4	3
			Üst SEB		-	-	3	12
Toplam	52				7	18	12	15

Araştırmaya katılan 52 velinin demografik özellikleri şu şekildedir: Bu velilerin 9'u erkek geriye kalan 43'ü bayandır. Araştırmaya katılan alt sosyo-ekonomik bölgedeki veli sayısı 23, orta sosyo-ekonomik bölgedeki veli sayısı 14, üst sosyo-ekonomik bölgede bulunan veli sayısı 15'tir. Araştırmaya katılan velilerden 7'si okuma yazma bilmeyen, 18'si ilköğretim mezunu, 12'si lise mezunu, 15'i ise üniversite mezunudur. Bölgelere göre ayrı ayrı bakıldığında okuma yazma bilmeyen (n:7) velilerin tamamı alt sosyo-ekonomik bölgedeki okullardadır. Bu gruptaki velilerden 11'i ilköğretim, 5'i lise mezunudur. Orta sosyo-ekonomik bölgedeki okulların velilerinden ise ilköğretim mezunu sayısı (n:7), lise mezunu sayısı (n:4), üniversite mezunu sayısı (n:3)'tür. Üst sosyo-ekonomik bölgedeki okulların lise mezunu veli sayısı (n:3), üniversite mezunu veli sayısı ise (n:12)'dir.

Amaç 1: Değer Nedir? Soruna Yönelik Bulgular**Tablo2**

Velilerin Değer Algısı Teması

Alt SEB	Orta SEB	Üst SEB
Değer, kıymet	Kıymet	Davranış hakkındaki yargılar
Vatan sevgisi (bayrak)	Aile ve akrabalık bağları	Toplum tarafından kabul gören kurallar
Örf adet, kültür	Ahlaki kurallar	Ahlaki kurallar
Temel insani değerler	Temel insani değerler	Temel insani değerler
Toplumsal kurallar	Davranış kalıpları	

Tablo 2 ye göre, değer nedir sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; üst sosyo-ekonomik bölgedeki okulların velileri değerleri, genellikle davranışlara

yön veren, toplum tarafından benimsenen kurallar bütünü, ahlaki yargı gibi tanımlarla betimlemişlerdir. (V.52): “*Değer, herhangibir olay, durum hakkındaki değerlendirmelerimizdir*” demiştir. Orta sosyo-ekonomik bölgedeki veliler, insana verilen değer olarak tanımlarken, evrensel olan değerlerden sevgi, saygı, hoşgörü, doğruluk gibi değerlerle ifade etmişlerdir. Alt sosyo-ekonomik bölgedeki veliler ise bir insana, bir şeye verilen kıymet olarak tanımlamışlar, değerleri; aile, çocuk, vatan bayrak değerleri ile örtüştürmüşlerdir. Örneğin (V.18): “*Büyüklerine saygılı olmayı, terbiyeli olmayı, adabıyla oturmayı kalkmayı bilmektir*” demiştir.

Amaç 2: Aileler Çocuklarının Hangi Değerleri Kazanmasını İstemektedirler? Sorusuna yönelik bulgular

Tablo 3

Velilerin Çocuklarının Edinmesini İstedikleri Değerler Teması

Değerler	Alt SEB		Orta SEB		Üst SEB		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Saygı	17	73	11	78	9	60	37	71
Sevgi	13	56	7	50	7	46	27	51
Yardımlaşma	23	100	3	21	5	33	8	15
Hoşgörü	3	13	14	100	6	40	9	17
Dürüstlük	5	21	3	21	7	46	15	28
Doğruluk	5	21	3	21	5	33	13	25
Merhamet	4	17	1	7	3	20	8	15
Örf adet	5	21	14	100	3	20	8	15
Sorumluluk	23	100	2	14	2	13	4	7
Değer veren	1	4	1	21	1	6	3	5
Vatansever	3	13	1	7	3	20	7	13
Paylaşma	1	4	1	7	1	6	3	5

Ailelerin çocuklarında en çok olmasını istedikleri değerler şu şekildedir; saygı (%71), sevgi (%51) dürüstlük (%28), doğruluk (%25), hoşgörü (%17), merhamet, örf adet, yardımlaşma (%15), vatanseverlik (%13), sorumluluk (%7) değerleridir.

Bölgeler ayrı ayrı incelendiğinde de saygı değeri hepsinde en çok olması istenilen değerlerdendir. Alt grupta %73, üst grupta %60, orta grupta %78 dir. Alt sosyo-ekonomik bölgedeki aileler çocuklarında en çok yardımlaşma ve sorumluluk (%100) değerlerinin olmasını istemişlerdir. Orta sosyo-ekonomik bölgedeki aileler hoşgörü ve örf adet değerini (%100) tercih etmişlerdir. Üst sosyo-ekonomik bölgedeki aileler ise çocuklarında saygı (%60) sevgi ve dürüstlük (%46) değerlerinin olmasını istemişlerdir.

Veliler bu konuda büyüklerine saygı, akrabalık ilişkileri gibi konulara değinerek kendi çocukluk yıllarında olduğu gibi anne babaya saygı, büyüklere karşı hürmet gösterilmesini istemişlerdir. Alt sosyo-ekonomik bölgedeki velilerden (V.19) çocuğunda görmek istediği değerleri anlatırken şöyle demiştir: “Çocuğum iyi ahlaklı olsun. Yani böyle dışarıda fazla arkadaşı olmasın.Evden okula okuldan eve.. Ders çalışsın, sigara içmesin, dışarıda arkadaşına özenmesin, çarşıda dolaşmasın. Okusun adam olsun...”

Amaç 3: Ailelere Göre Okul Öncesi Eğitimde Hangi Değerler Çocuklara Kazandırılmalıdır? Soruna Yönelik Bulgular

Tablo 4

Velilerin Okulun Çocuklara Kazandırmasını İsteddiği Değerler Teması

Alt Sosyo-Ekonomik Bölge Alt Temaları	Orta Sosyo-Ekonomik Bölge Alt Temaları	Üst Sosyo-Ekonomik Bölge Alt Temaları
Saygı, sevgi, dürüstlük, paylaşma	Sorumluluk, dürüstlük	Yardımseverlik, doğruluk
Temizlik kuralları	Özgüven	dürüstlük, adalet
Örf adet	Öz bakım becerileri	Özgüven
Ahlaki kurallar	Toplumsal kurallar	Örf adet
Girişkenlik	Ahlaki kurallar	Toplumsal kurallar
Arkadaşları ile iyi geçinme	Dini değerler	Kültürel değerler
Vatan sevgisi	Mahremiyet duygusu	Vatan sevgisi
Çevre bilinci		

Velilerin okulun öğrencilere kazandırmasını istedikleri değerler tüm bölgelerde evrensel olan değerlerdir (doğruluk, dürüstlük, sevgi saygı vb.) ayrıca alt sosyo-ekonomik bölgede değerler, toplumsal kurallar ve örf-adet , büyüklere karşı saygı, sokaklardaki yanlış davranışları önleme, terbiyeli olma yönünde yoğunlaşmıştır. Örneğin (V.6): “Çocuk okuldan eve geldiğinde annesine bağıırıyorsa okulda hiçbir şey öğrenmiyor derim” demiştir. Orta sosyo-ekonomik bölgedeki velilerin cevaplarına göre okulun çocuklara sorumluluk, özgüven, ahlaki değerleri kazandırması gerektiği yönündedir. Üst sosyo-ekonomik bölgedeki velilerin cevaplarına göre, temel insani değerler ile birlikte toplumsal kuralların kazandırılması, kültürel ve tarihi değerler okulun çocuklara kazandırması gereken değerlerdir. Üst sosyo-ekonomik bölgedeki velilerden (V.41): “Öncelikle amaç öğrenciye olumlu tutum ve davranışlar kazandırmak olmalıdır. Bu değerleri kazanan çocuk sağlam karaktere sahip olur” demiştir.

Amaç 4: Anaokullarında Değerler Eğitimi İle İlgili Ne Gibi Etkinlikler Yapılmaktadır? Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 5

Okullarda Yapılan Değerler Eğitimi Etkinlikleri Teması

Alt SEB'den Elde Edilen Alt Temalar	Orta SEB'den Elde Edilen Alt Temalar	Üst SEB'den Elde Edilen Alt Temalar
Belirli gün ve haftaların kutlanması	Belirli gün ve haftaların kutlanması	Aylık değerler eğitimi ekinlikleri
Taarruf ve yardımlaşma	Evrensel değerlerin işlenişi	Resim yarışması
	Okullarda panoların hazırlanması	Yardım kampanyası
		Evrensel değerlerin işlenişi

Okullarda değerler eğitimine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde alt sosyo-ekonomik bölgedeki velilerin birçoğu değerler eğitimi etkinliklerinin olduğunu ilk defa duymuş ama örnek verince okulda değerler eğitimine yönelik etkinliklerin yapıldığını farketmişlerdir. Örneğin alt sosyo-ekonomik bölgedeki (V.9): *“Böyle bir eğitim duymadım...ama çocuğum eve geldiğinde yaptığı etkinliği gösteriyor, anne bu boyaları arkadaşım ile beraber kullandık ama ben onu bekledim önce onun hakkıydı diyor. Okulda paylaşma yardımlaşma değerleri anlatılıyor”* demiştir. Veliler değer eğitimi kapsamında belirli gün ve haftalar nezninde milli bayramların yapıldığını, kandilde ve kadınlar gününde kendilerine çocukları tarafından yapılmış hediyelerin geldiğini söylemişlerdir. Başka bir veli isteğe bağlı kuran dersinin açıldığını bundan memnun olduklarını belirtmiştir. Yine bir veli de yardımlaşma ve tasarruf ile ilgili bir etkinliğin yapıldığını söylemiştir.

Orta sosyo-ekonomik bölgedeki okullarda da belirli günler ve bayramların kutlanması veliler tarafından dikkat çekmiştir. (V.36) bu konudaki düşüncesini şöyle ifade etmiştir: *“Okulda değerlere yönelik panolar hazırlanıyor. Fakat daha etkili olabilmesi için çocukların anlayabileceği düzeyde etkinlikler araştırılıp uygulansa daha etkili olur. Çocuklar görselden çok uygulamadan daha iyi anlayabilirler”* demiştir.

Üst sosyo-ekonomik bölgedeki okullarda, veliler değerler eğitimine yönelik evrensel değerlerin yardımlaşma, paylaşma, sevgi, saygı, toplum kuralları, vatan sevgisi değerlerinin etkinliklerle verildiğini belirtmişlerdir. Velilerden (V.48): *“Aydın değerler eğitimi konusu ne ise o konu ile ilgili okul kapı girişindeki panoda yapılan bir etkinlik varsa sergileniyor”* demiştir. Aylık olarak değerler eğitimi ile ilgili gösteriler, şiirler, şarkılar düzenlenmiştir. Bir veli

okulda her çocuğun bir kumbarası olduğunu para biriktirip ihtiyacı olan çocuklara oyuncak alacaklarını belirtmiş böylece yardımlaşma değerine vurgu yapmıştır. Ayrıca bir başkası tevazu, merhamet, paylaşımcı olma, çalışkan olma değerlerinin verildiğini söylemiştir. Okulda yardımlaşma ile ilgili ailelerden resim istenmiştir.

Velilerin değerler eğitime yönelik okuldan beklentileri velilere ve çocuklara değer vererek birlikte hareket etmektir. Ülke ve vatan sevgisi üzerinde önemle durularak daha çok ihtimam gösterilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenci ve velilere yönelik tiyatro gösterisinin olmasını, ayın çocuğu gibi seçim yapıp çocuğun resminin sergilenmesini istemişlerdir. Değerlerle ilgili hikâyeler okunmasını, ailelerin evde kazandıramadığı değerleri okulda kazandırmalarını (iyi kalpli ve arkadaşlık duyguları gibi), öğretmenlerin iyi bir rol model olmalarını da istemişlerdir. Dürüst bireyler olmaları konusunda öğretmenlerin model olması çünkü kendilerini değil de öğretmenlerini önemsediklerini onun dediklerinin daha çok yapıldığını söylemişlerdir. Özellikle sevgi, saygı, hoşgörü, örf ve adetlerimizin unutulmamasını, huzur evi, ihtiyaç sahiplerine ziyaretler, müzikli rontlar, aileye yönelik etkinlikler; bu konuda uzman kişileri getirmelerini, tarihi değerlerimizin kavranması için önemli günlere vurgu yapılmasını ifade etmişlerdir. Velilerin özellikle okuldan beklentileri çocukların olumsuz çevre koşullarının etkisinden korunması yönündedir (V.5, V.2, V.18).

Amaç 5: Aileler Değerlerin Kazanımı için Neler Yapmaktadırlar? Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 6'ya göre ailenin değerlerin edinimi için evde yaptığı etkinlikler temasının 18 tane alt teması vardır. Alt sosyo-ekonomik bölgede yaşayan velilerden elde edilen görüşmelerde on üç alt tema belirlenmiştir. Ailede değerlerin edinimi için büyüklere saygıyı ele alarak babanın sözünü kesmemek, eve geldiğinde hoş geldin diyerek karşılamak, baba içeri girince toparlanarak babaya gösterilen saygıyı vurgulamışlardır. Ayrıca veliler çocukların yanında tartışmamaya, başkaları ile ilgili onların yanında konuşmamaya özen göstererek evde çocukların düzgün konuşmalarına dikkat ederek, yanlış davranışlarını ikaz edip, küfür, argo kelimeleri kullanmamaları için telkinlerde bulunduklarını söylemişlerdir. Dini değerlere yer vererek Hz. Muhammed'in davranış şekillerinden, Allah'ın sevdiği davranışları anlatarak çocuklarda dini değerleri oluşturmaya çalışmışlardır. Evde dede, babaanneye karşı saygı ve hürmet davranışlarını geliştirdiklerini belirtmişlerdir. (V.6) bu konuda düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: “*Babayla sözümüz bir. Babası ne derse ben ona ben ne dersem de o aynısını der. Oğluma dinimi öğretiyorum. Peygamberimizin geçmişini anlatıyorum o merhametliydi sen de öyle ol, ben anneme güzel*

davranıyorum onu üzmiyorum, baban annesine böyle davranıyor. Babaanneyle beraber yaşıyoruz... Böyle sık sık anlatıyorum... Su istediği zaman büyüktür saygılı ol isteklerini yerine getir gibi...’’. Velilerden biri yine çocuğun her istediğini yapmıyorum demiştir. Alt sosyoekonomik bölgede yaşayan aileler genellikle evde babaannenin dedenin de yaşadığı geniş ailelerdir. Bazı velilerde kurallarının babaanne ve dede tarafından ihlal edildiğini söyleyerek kendilerinin eğitimine müdahale edildiğini ve etkili olamadıklarını söylemişlerdir.

Tablo 6

Ailelerin Değerlerin Kazanımına Yönelik Yaptıkları Etkinlikler Teması

Alt temalar	Alt SEB	Orta SEB	Üst SEB
Fiziksel ve duygusal ihtiyaçları karşılamak	√		
Kardeşleri ile eşit tutmaya çalışmak	√		
Evdeki büyüklere saygı göstermek	√		√
Çocuğun fikirlerini önemsemek	√		
Babaya saygı göstermek	√		
Nezaket kuralları	√		
Çocuğun ödevlerine yardım etmek	√		
Rol model olmak	√	√	√
Polis, asker, bayrak sevgisinin aşılması	√		
Akrabalık bağlarını kuvvetlendirmek	√	√	√
Ödül vermek	√	√	
Değerler ile ilgili sohbet etmek	√	√	√
Aile bireylerinin birbirine hoşgörülü olması	√	√	√
Oyunlar oynamak		√	
Animasyon izletmek		√	
İhtiyaç sahipleri ile eşyaları paylaşmak			√
Hikâye okumak			√
Çocuklara sorumluluklar vermek			√

Değerlerin edinimi için ailede yapılan etkinlikler ya da dikkat edilen unsurlar için orta sosyo-ekonomik düzeydeki aileler yedi alt temayı gerçekleştirmişlerdir. Aileler genellikle değerlerin kazanımı için evde nasihat etme yolunu kullanmışlar, doğru-yanlış gibi ayırımlar yaparak bu düşünceleri çocuklara kazandırmak için gelişimsel oyunlar oynamışlardır. Bu konuda (V.37): “*Akraba bağlarının kuvvetli olması için sık görüşmeler yapıyoruz aile bağları kopmasın diye*” görüşünü belirtirken aile kavramına vurgu yapmıştır.

Üst sosyo-ekonomik bölgede yaşayan aileler ise sekiz alt temayı gerçekleştirmiştir. Aile içinde herkesin birbirine karşı saygı, sevgi içinde davranarak rol model olduklarını, değerlerden bahsedilerek onların ne olduğunu,

yapılması gerekenler anlatılarak bu konuyla ilgili sorumluluklar vermişlerdir. Ebeveynler kendi çocukluk yıllarından anılar anlatmışlar ve evde değerler temalı hikâyeler okumuşlardır. Akrabalık ilişkileri önemsenmiş ve çocukların akrabaları ile iletişime geçmeleri desteklenmiştir. Bu konuda (V.39)'un görüşleri şu şekildedir: “*Kendi anne babamızı, kardeşlerimizi haftada iki kez arayıp çocuklarımı da babaanne, anneanne, dede ve kuzenleri ile konuşturup aile bağlarının önemini vurguluyoruz. Her kış babaanneyi evde misafir ederek yaşlılara, büyüklere saygı kavramını, onlara sahip çıkma duygusunu aşılamaya çalışıyoruz, kendi çocukluğumuzda ki sahip olduğumuz imkânlar ile şu anda kendilerinin elinde olan imkânları tartışarak çocuklarımıza ellerindekinin değerini bilmesini, kıymet bilmesini aşılamaya çalışıyorum*” demiştir.

Amaç 6: Ailelere Göre Çocuklarının Değer Ediniminde Hangi Faktörler Etkilidir? Sorusuna Yönelik Bulgular

Tablo 7

Değerlerin Edinimini Etkileyen Çevre Faktörleri Teması

Alt temalar	Alt SEB	Orta SEB	Üst SEB
Sokak	√		
Televizyon	√	√	
İnternet	√	√	√
Akran grupları	√	√	√
Aile ortamı		√	√

Değerlerin ediniminde etkili olan çevresel faktörler temasının sokak, televizyon, internet, akran grupları ve aile ortamı olmak üzere toplam 5 alt teması vardır.

Alt sosyo-ekonomik bölgede bulunan veliler; mahalle ortamını değerlendirmiş sokak kültürünün küfürlü olduğunu belirterek çocuklarının sokak arkadaşlıklarından küfür, argo kelimeleri öğrendiklerini, sigara gibi madde bağımlısı gençleri gördüklerini belirterek sokağın güvensiz olduğunu bu nedenle korktuklarını da söylemişlerdir. Olumsuz durumları engellemek için çocuklarını sokağa bırakmadıklarını, güvenmedikleri kişilerle görüştürmediklerini belirtmişlerdir ve bu durumunda aslında iyi olmadığını çocuklarını eve hapsettiklerini de ifade etmişlerdir. Bu konuda (V.17): “*Çevre biraz değişik bir çevre, çocuğumu evimin bahçesine ben yoksam çıkarmam. Mahalledeki çocuklar da çok fazla küfürlü konuşuyor. Çıkarmıyorum o nedenle. Sorumsuz bir çevre oldukça korumaya çalışıyoruz. Duyduğu küfürleri söylerse uyarıyoruz*” demiştir.

Orta sosyo-ekonomik bölgede bulunan veliler de çevre faktörleri olarak aile içinde ki uyumsuzluk, fikir farklılıkları, arkadaş çevresi, sosyal medya gibi

faktörleri belirlemişler ve daha çok ailenin önemine değinmişlerdir. Ailede eğer doğru bir iletişim kurulursa bunun devam edeceğini, aile sağlıklı değilse sorun olacağını söylemişlerdir. Arkadaş seçimine dikkat ettiklerini, arkadaşlarını seçerken onlara yardımcı olduklarını, arkadaşlarında gördükleri yanlış davranışları örneklerle anlatarak çocukta farkındalık oluşturmaya çalışmışlardır. Ayrıca aldıkları önlemler arasında interneti süreli kullanma, TV'yi belirli saatlerde izleme, belirli kanalları ve programları izleme gibi kuralları koyduklarını, güvenmedikleri arkadaşlarla görüştürmediklerini söylemişlerdir. (V.30) çevre etkilerini şöyle anlatmıştır: *“Elbette ki insani ve vicdani değerlerin kazanılması sadece okulda olmaz, evde aile ortamında olur. Anne ve babanın sergilediği tutum davranışlar çocuklar için belirleyicidir. Kontrol altında tutmak için başta ailede huzur olmalı ki çocukta iyi örnek alsın. Hayata bakış açısı değer ne demek olduğunu bilsin. Kısacası her şeyin başı iyi bir aile tablosudur...”*

Üst sosyo-ekonomik bölgedeki okulların velileri çevresel faktörlerin etkisini belirlerken internet ve akran çevresinin özellikle üzerinde durmuşlardır. Çocukların akranlarından çok daha çabuk öğrendiklerini ileri sürerek iyi aile çocuğu olarak tanımladıkları davranışları sergileyen çocuklarla arkadaşlık etmeleri konusunda rehberlik ettiklerini anlatmışlardır. Bu faktörleri kontrol altında tutmak için ise; anne baba olarak öncelikle kendi davranışlarına dikkat ettiklerini söylemişler, iyi bir okul ve öğretmen seçimine, arkadaş gruplarına dikkat ederek, onları gözlemleyerek ya arkadaşlıklarının son bulmasına ya da karşısındaki tavırları değişene kadar görüştürmemeye karar verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca televizyonun ve internetin olumsuz etkilerine değinen aileler bu durumu kontrol etmek için şiddet içeren ve uygunsuz içerikleri olan film ve programları izletmediklerini belirtmişlerdir. Olumsuz davranış sergileyen çocukların bu davranışlarını bertaraf etmek için öğretmenleri ile iş birliği yaptıklarını, olumlu davranışlarını ise pekiştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bir velinin (V.42) düşünceleri bu konuda şöyledir; *“Aileler çevrenin etkisine karşı bilinçli olmak zorundadır. Aileler çocuğun eğitiminde yetişmesinde katkı sağlayamazlarsa ortaya çıkacak boşlukta çevre etkili olur. Çocukları iyi örneklerle yetiştirmeliyiz. Nasihat eğitimi ile çocuk yetiştirilemeyeceğini düşündüğüm için elimden geldiğince onun huyunu, suyunu bozacak telefon, tablet gibi aletlerden uzak tutarak onun kötü davranış kazanmasına, onun kötü, argo ya da küfürli bir dil kullanmasına engel olmaya çalışmaktayım”* demiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir;

Araştırmaya katılan velilerin değer nedir tanımı gruplara göre değişmiştir. Değer kavramı üst sosyo-ekonomik bölgedeki velilere göre toplumsal yargılarken, orta ve alt gruba göre bir şeye verilen kıymet olarak tanımlanmıştır. (Vatan, bayrak, çocuk gibi.)

Veliler çocuklarında en çok saygı değerinin olmasını istemişlerdir. Alt sosyo-ekonomik bölgedeki aileler çocuklarında en çok yardımlaşma ve sorumluluk değerlerini, orta sosyo-ekonomik bölgedeki aileler hoşgörü ve örf-adet değerini, üst sosyo-ekonomik bölgedeki aileler ise saygı değerini çocuklarının kazanmasını istemişlerdir. Bununla birlikte sevgi, dürüstlük, doğruluk, hoşgörü, merhamet, örf-adet, yardımlaşma, vatan sevgisi gibi değerler de ortaya çıkmıştır. Yapılmış olan bir başka araştırmada, okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ebeveynlere çocuklarının hangi evrensel değerlere sahip olmalarını istedikleri sorulmuştur. Ebeveynler; dürüstlük, sorumluluk, saygı, mutluluk, adalet, merhamet, güvenilirlik, iyi bir vatandaş olma ve barış değerlerini önem derecesine göre sıralamışlardır (Uyanık Balat, Özdemir Beceren, Adak Özdemir, 2011). Gonzale, Ramos, Cohen ve Zayas (1998) yaptıkları çalışmada Porto Rico'lu ebeveynlerin okul öncesi dönemde çocuklarının sahip olmasını istedikleri değerleri araştırmışlar dürüstlük, saygı, sevgi ve paylaşma değerlerini bulmuşlardır. Bu bağlamda ebeveynlerin beklentilerinin evrensel olduğundan bahsedilebilir.

Ebeveynlerin okulun çocuklarına kazandırmalarını istedikleri değerler çocuklarında olmalarını istedikleri değerlerle birlikte sorumluluk, ödev yapma bilinci, çalışkan olma ve iyi ahlak edinimidir. Balat ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada okul öncesi eğitim döneminde çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının okulda kazanmasını istedikleri değerler; rekabetçi olma, diğer çocuklarla iş birliği içinde olma ve liderliktir (Uyanık Balat, Özdemir Beceren, Adak Özdemir, 2011).

Okullarda değerler eğitime yönelik yapılan etkinlikler; yardımlaşma, paylaşma, tasarruflu olma, sevgi, saygı, toplum kuralları, vatan sevgisi değerleri, ayın değerine göre okullarda çeşitli etkinliklerle verilmiştir. Bu konuda bölgesel olarak bir fark bulunmamıştır.

Velilerin değerler eğitime yönelik okuldan beklentileri, aile olarak kendilerinin de sürece dâhil olmaları yönündedir. Beraberce tiyatro, gezi gibi etkinliklere gitmek ve uzmanlar tarafından bu konularda seminerler almak istemişlerdir. Özellikle alt sosyo-ekonomik bölgedeki aileler yaşadıkları yerlerde

sokak kültürünün olumsuz yönlerinden bahsederek sokaklardaki, argo ve küfür konuşmalarının önlenmesi, madde bağımlılığı ve sigara içmeye karşı okulun çocuklarını koruyucu, yönlendirici, eğitici ve ailelere yardımcı olmaları hususunda okuldan beklentileri vardır. Öğretmenlerin çocuklar üzerinde çok etkili olduklarını anlatarak çocuklara rol model olmalarını istemiş ve bu konuda ailelere yol göstermelerini beklemişlerdir. Ayrıca bu konuda okulun kendileri ile iş birliği yapmasını istemeleri kendilerinin de okuldaki sürece dâhil olmak istedikleri şeklinde algılanabilir. Fakat yapılan araştırmalar göstermiştir ki ebeveynlerin okulda çocuklarının eğitim süreçlerine katılımı azdır. Öğretmenler bu durumda ebeveynler ile toplantılar yaparak ailelerin beklentilerini dinlemeli, okulun amaçları velilerle paylaşılmalı ve ortak bir potada buluşarak değerler eğitimi programı oluşturulmalıdır.

Aileler değerlerin kazandırılması yönünde aile içinde kendilerinin çocuklara model olduklarını, bu konuda hikâye vs okuduklarını söylemiş ama daha çok nasihat yöntemini tercih ederek çocukların ne yapıp ne yapmamalarını anlatmayı tercih etmişlerdir. Ayrıca örf adetlerimize de değinen veliler çocukları akraba ziyaretleri ile uzakta olanları arayarak ilişkilerin devam etmesini sağlamışlardır. Çocuğun ilk sosyal çevresi ailesidir. Aile bireyleri arasındaki etkileşim ve iletişim sonucunda çocuğun sosyal davranışları gelişmektedir. Aynı zamanda aile bireylerinin çocukla olan iletişimi de çocuğa aidiyet duygusunu kazandırır. Bu bağlamda çocuk aitlik ve güven duygusu ile sosyal açıdan kabul gören davranışlarını pekiştirir. Bu nedenle çocuğa rol model olan aile çocuğun ilk değerlerinin ediniminde başrol oyuncusudur. Çocukla ilgilenmek eski zamanlardan beri annenin sorumluluğuna bırakılmış olsa da artık babanın çocukla olan iletişiminin çocuğun gelişimi açısından önemi bilinmektedir. MacDonald'ın (1988) yaptığı çalışmaya göre, 3 ile 5 yaş arasındaki arkadaşları tarafından kabul görmeyen çocuklar, diğer akranları ile karşılaştırılmış ve bu çocukların babalarına karşı daha az sevgi gösterisinde bulundukları gözlenmiştir. Anne ve babası ile güvenli ve güçlü bağ kuran çocuklar sosyal ve duygusal açıdan daha özgüvenli olurlar. Ayrıca anne babanın çocukla ilişkili tavır ve davranışları diğer kardeşler üzerinde de etkilidir. Eğer anne baba çocuğa karşı destekleyici bir tutum sergilerse diğer kardeşlerin de daha olumlu kardeş iletişimi olmaktadır (Sailor, 2004). Bu bağlamda kardeş sevgisi, aile olma bilinci oluşturulmasına zemin hazırlanmış olur.

Aileler çocuklarının değer ediniminde çevresel faktörlerin olumlu ya da olumsuz yanlarından bahsetmişlerdir. Fakat daha çok yoğunlaşma çevrenin olumsuz etkileri yönündedir. Veliler bu çevre faktörlerinden akran çevresi, sokak ortamı, okul ortamı, televizyon, tablet gibi internet faktörü ile sosyal medyaya vurgu yapmışlardır. Çevresel faktörlerin değerler konusunda etkili olduğunu

söyleyen alt sosyo-ekonomik bölgede yaşayan veliler yaşadıkları yeri anlatırken sokaklarda kavgı, uygunsuz dolaşma, sigara içen çocukların varlığı, konuşmaya yansıyan argo ve küfürli kelimelerin çocuklar tarafından örnek alındığını belirterek mahalle olarak çocuklara uygun olmadığını söylemişlerdir. Bunu önlemek adına çocukların dışarıya çıkmalarını kısıtladıklarını, yalnız dışarı çıkmalarına müsaade etmediklerini belirtmişlerdir. Üst sosyo-ekonomik bölgedekiler ise sosyal medya, internet, televizyon faktörünün olumsuz yanlarına değinerek çocuklarını bu noktada kontrol altında tuttuklarını dile getirerek sürekli olarak televizyon karşısında vakit geçirmelerini engellemeye çalışmışlardır. Yapılan çalışmalar ve araştırmalar televizyonun şiddeti uyarıcı ve özendirici etkisi olduğunu göstermektedir. Örneğin televizyon haberlerindeki saldırgan davranış modellerinin izlenmesi; izleyiciye örnek teşkil etmektedir. Cinayet, saldırı, tecavüz, savaş, şiddet haberlerinin çocuklar tarafından izlenmesi de çocukları bu gibi olaylara karşı duyarsızlaştırabilmektedir (Geçer, 2013). Bu bağlamda televizyonun haber programları veya filmler aracılığı ile yoğun şiddet sahneleri sunarak şiddeti, sıradanlaştırdığı ve yaydığını, özellikle çocuklar ve gençler arasında şiddetin, saldırgan davranışların taklit edilerek öğrenilmesine ve içselleştirilmesine yol açtığını ortaya koyan araştırmalar mevcuttur (Palabıyıkoglu, 1997; Büyükbakkal, 2007). Ayrıca medyadaki şiddetten en çok etkilenenler ise çocuklar olmaktadır. Çünkü günümüzde çocuklar saatlerce televizyon izlemekte, internet ortamında veya bilgisayarlarda oyun oynamaktadırlar. Bilhassa erkek çocukların oynadıkları oyunlar şiddet içerikli, öldürme felsefesine dayanan dijital oyunlarla doludur. Çocuğun sürekli olarak bu sanal âlemde elinde silahla birilerini öldürerek bu oyunları oynaması cinayet gibi olaylar karşısında duyarsızlaşmasına neden olmaktadır. Televizyonda izledikleri pek çok çizgi filmler ve ailelerin beraberce oturup izledikleri mafya filmlerinden çocuklar o denli etkilenmektedirler ki kendilerine filmin karakterini rol model almakta ve onun gibi konuşarak onun gibi davranmaktadırlar. Bu noktada okullara büyük görev düşmektedir. Okullar ebeveynlere davranış geliştirme hakkında seminerler vermelidir. Ailelere çocuklarını nasıl kontrol etmeleri gerektiği hakkında rehberlik etmeli ve ailenin çocuklar üzerindeki rolünü vurgulamalıdır.

Alt sosyo-ekonomik bölgede yaşayan veliler değerler eğitimi kavramını hiç duymamış, orta sosyo-ekonomik bölgede yaşayan velilerden ise bir kısmı duymuştur. Üst sosyo-ekonomik bölgedeki velilerin ise çoğu bu kavramı bilmektedirler. Bu durum eğitim seviyesinin kademeleri arttıkça okula olan ilginin arttığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca alt sosyo-ekonomik bölgedeki okullar ile aileler arasında bir kopukluk olduğu da düşünülebilir. Aslanargun (2007) yapmış olduğu çalışmada okulun amaçlarının veliler tarafından bilinmemesinin velilerin

okula karşı ilgisiz olduğu sonucunu bulmuştur. Dolayısıyla okul yöneticileri ve öğretmenler velilerle olumlu iletişim yollarını bularak aileleri okula çekmelidirler. Okulların velilerle iletişime geçerek değerlerin öncelikle ailede kazanıldığı okullarda ise pekiştirildiği anlatılmalıdır. Öğretmenler, değerler eğitimi etkinliklerine aile katılımı çalışmaları kapsamında ebeveynleri dahil etmelidir. Zira başarılı bir eğitim okul ve aile iş birliği içinde gerçekleştirilir. Fletcher'e (1997) göre öğrencilerin okul başarılarının artırılması ve öğrencilerin daha etkin hale gelebilmeleri için öğrencilerle yetişkinlerin birlikte hareket etmesi; öğretim, planlama ve okul geliştirme etkinliklerinde iş birliği yapması gerekmektedir. Büyükkaragöz' e göre (1990, s.37) evdeki uyarıcının az olması ve ailenin de ilgisiz tutumu çocukların okuldaki başarısızlıklarının nedenlerinden biridir. Araştırmaya göre evde çocuğun ihtiyaç duyduğu sevgi, saygı, güven duygusu, anne babaya karşı kin ve nefret duymaya yol açmaya, kendi benliğine karşı olumsuz tutumlara ve okul başarısının düşmesine sebep olmuştur. Bu bağlamda ailenin okuldaki eğitim sürecine katılma gerekliliği kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Allport, G. W. & Vernon, P. E. (1931). *A Study of Values*. Houghton Mifflin.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Sakarya yayıncılık.
- Aslanargun, E. (2007). Okul-aile iş birliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışma. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 119–135.
- Balat U., G. & Dağal, B. A. (2009). *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri*. Kök yayıncılık.
- Balat U., G., Beceren, B. Ö. & Özdemir, A. A. (2011). The evaluation of parents' views related to helping pre-school children gain some universal values. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 908–912.
- Berkowitz, M. W. (2002). The science of character education. *Bringing in a New Era in Character Education*, 508, 43–63.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 28.
- Büyükkaragöz, S. (1990). Okula uyumsuzluk ve başarısızlıkta ailenin rolü. *Din Öğretimi Dergisi*, 23, 33-40.
- Damon, W. (2013). *Bringing in a New Era in Character Education*. Hoover press.

- Davey, L. (1990). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 2(1), 9.
- Dökmen, Ü. (2005). *Küçük Şeyler*. Sistem yayıncılık.
- Epstein, J. L. (2002). *School, Family and Community Partnerships: Caring for the Children We Share*. SAGE publications.
- Erikson, E. H. (1984). *İnsanın Sekiz Çağı*. (Çev. TB Üstün, V Şar). Birey ve toplum yayıncılık.
- Fichter, J. (1990). *Sosyoloji Nedir?*(çev. N. Çelebi).
- Fletcher, A. (1997). *Broadening the Bounds of Involvement: Transforming Schools with Student Voice*.
- Geçer, E. (2013). *Medya ve Popüler Kültür: Diziler, Televizyon ve Toplum*. Metamorfoz yayıncılık.
- Gonzalez-Ramos, G., Zayas, L. H. & Cohen, E. V. (1998). Child-rearing values of low-income, urban Puerto Rican mothers of preschool children. *Professional Psychology: Research and Practice*, 29(4), 377-382.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerine Arastirmalar*. Ötüken nesriyat.
- Gürses, İ. & Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.
- İnal, G. (2006). *Öğretmenlerin Anaokulları ile Anasınıflarındaki Programlara Ailelerin Katılımı Konusundaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Afyon İli Örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Kaymakcan, R. & Meydan, H. (2014). *Ahlak Değerler ve Eğitimi*. Dem yayınları.
- Kızılcıkelik, S. & Erjem, Y. (1996). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Saray kitabevleri.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer teorisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15, 42–76.
- Lickona, T. (1992). *Educating for Character: How our Schools can Teach Respect and Responsibility*. Bantam books.
- Little, P. M. D. (1998). *Early Childhood Digest: Family Involvement in Early Childhood Programs—How to Choose the Right Program for Your Child*. National institute on early childhood development and education of the office of educational research and improvement.

- MacDonald, K. B. (1988). *Social and Personality Development: An evolutionary Synthesis*. Plenum press.
- MEB (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. TTK Başkanlığı.
- Merriam, S. B. & Tisdell, E. J. (2009). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation (3rd Edition)*. Jossey-Bass.
- Morrison, S. G. (2003). *Fundamentals of Early Childhood Education (3rd ed.)*. Pearson Education Inc Upper Saddle River.
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217–239.
- Palabıykoğlu, R. (1997). Medya ve Şiddet. *Kriz Dergisi*, 5(2), 123-126.
- Sailor, D. H. (2004). *Supporting Children in Their Home, School, and Community*. Pearson press.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*.
- Schwartz, S. H. & Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5).
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (16. Baskı). Pegem akademi.
- Stake, R. E. (1995). *The Art of Case Study Research*. Sage.
- Şahin, F. T. & Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23–30.
- Şahin, S. (2010). 0-6 yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: Fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim, içinde İ. H. Diken (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi*. Pegem akademi.
- Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2014). 19. Milli Eğitim Şurası. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_-19_sura.pdf, Erişim tarihi: 15.03.2020.
- Temel, F., Aksoy, A. & Kurtulmuş, Z. (2010). Erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları, içinde F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları* (ss. 328–361). Anı yayıncılık.

Okul Öncesi Dönem Velilerinin Değerler Eğitime Yönelik Görüşleri

- Yalçın, A., Yemenici, F., Sabancı, H., Kalaycı, K. K., Halisdemir, M., Bakülü, N., Hazar, R. G., Köse, S. & Ünsal, Y. (2012). *Okul Öncesinde Değerler Eğitimi ve Etkinlik Örnekleri*. Pegem yayıncılık.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499–522.
- Yazıcı, S. (2007). Değerler eğitimi. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 66, 27-29.